

Тутлә апат-сүмөс асти

01 пелтерет, асархаттараты

Есре тәрәшуллә

Мән Сөнтөр райовө рынок хутшанавөсенче те хайен производствине сүхатмарө. Саканта райпо системинче өслөкөн кашни өсчөн хай өсне пөлсе пурнаслани пелтерөшлө. Акә, эсир сән үкерчөкре куракан Елена Бобыкина буфетчица 8 сүл Москва-кассинче вырнасна «Илем» кафере өслет. Сак кафере апатланма выран суйласа илекенсен төллөвөнче Лена хай өсне пөлсе пурнаслани те кайри ретре мар. Паян өл суре хай төтөмлесе пөсернө хурла паллаштарат.

Районти обществәлла апатлану организациөсөм аталанса сөнө технолоисемө өслеме пуслани – районти бюджетте те хушма төкө. Бюджетте пуярах пулсан, социаллә төрлө йитусем те пурнасланмасар сынсене канәсәрлантартмөс. Саканта өнтө өл пөрлехи өс төллөвө.

А. БЕЛОВ сән үкерчөкө.

Вәхәтра пелтерни вырәнлә

Сөнө сүлән пөрремөш уйхә хысала юлчө. Мал өмөтпе пурәнәкөн сыннан шухәшө сывхаракан сүркүнө пирки. Ыранхи лайхә пурнас вара паянхи анәсүсемпе, ыранхи пирки эпир паян мөн шутланипе сыхәннә. Савәнпа та пирен умра таракан пөр өс пирки те тимлөхе сүхатмалла мар. Пушар хәрушсәрләхө кунта ялан малти вырәнта тараты. Раштав уйхә хыса юлнә май пөчөк пөтөмлөтү. Кәсалхи январьте район территориянчө 3 пушар пулчө. Вөсенчө сөршөр пин төнкөлөх пурләх келленнипе пөрлөх пөр сүн пурнасө тәтәлчө, пөр сүн йывәр писсе кайрө. Кил хусисем электропроводкәри юсавсәрләхө вәхәтра шута илсе апа пөтерменни – «хөрлө автана» сүл паракан төп сәлтәв. Сакан сүнчө көскөн чарәнса тарарха паян.

Иртнө сүл районта пулнә 54 пушартан (вөсөн сүл 49) 26-шө шәпах электрохушәләхә никөслөннө. Вөсем пурте майлах килти хушма хушәләхсөнчө тухрөс, ял сүннисемшөн пысак хәрушләх кәларса таратрөс. Ачасем шәрпәкпа выляни, уса сүлмәпа асрханусар тата кәмакәсемпе мәрвөсем юсавсәр пулни – хысәнхи вырәнсөнчө. Пелетпөр өнтө, пушартан асарханаси апа сүнтерессинчөн чылай сәмәлрах. Апла пулсан пушар хәрушсәрләхө правилисене пәханаси малти вырән та тухмалла. Электрохушәләхө тенерөн, ял сүннисен хайсөн хушәләхәнчи электрохушәләхән сопровитвенине вәхәтран вәхәта төрөслеттерсөх тәмалла. Аста тетөри? Кунта пысак шырав кирлө мар. «Өнчөн те эпир пушар хәрушсәрләхө правилисене пәханмастпәр пулсан, пире нимәнле наци проекчө те малтуртәмлә аталану сүлө сине кәлараймасть», – тет Чәваш Республикн Президенчөн Н. Федоров. Сак сәмахсөм төрөссине никам та хирөслөймө.

Сөршыө аталану сүлөсене усса пынә вәхәтра электрохушәләхә пула вай илекен инкөксөнчөн асарханас текенсем В. Моисеев өртсе пыракан Лантәшра вырнасна «Энергосервис» чикөллө явапләхлә обществән тата Пөтөм Рәсәйри ирөклө пушар обществин районти В.

Яндушкин өртсе пыракан уйрәмөн пуләшәвөпе уса курма пултаращө. Суйла та өслө – пушар хәрушсәрләхө правилисене малти вырән хур. Ун чух инкөк санран пәранса иртө.

Халө инкөксөн төслөхөпе паллаштарар.

Кәсалхи январөн 11-мөшөнчө Кашмарти пөр хушәләхә тухнә пушарта кил хусисем электропроводкәри юсавсәрләхө вәхәтра шута илсе пөтерменнипе электропроводкәран тухнә пушар пурәнмалли сурта төппипөх кел турө.

Иртнө сүлхи ноябрөн 11-мөшөнчө Москакәси ял тарәхәнчи Сергеевкә ялө патөнчө вырнасна коллективлә садри пөр дача суртөнчө пушар тухрө, «хөрлө автан» сүн пурнасө татрө. Хысәнхи төпчөв вара сурт хуси электривчөвәпа ашәнмалли приборпа уса курмалли правилана пәханманнине кәартса пачө.

Пушар хәрушсәрләхө правилисене пәхансан тата предприяти өртүсисемпе специалисчөсем «Пушар хәрушсәрләхө синчөн» Федераллә сакунә пәханә өслөсен хәрушләхә, паллах, чакарма пулать. Пушар хәрушсәрләхө йитәвөсем сине уйрәм сынсөн те тимлөрөх пәханмалла. Электривчөвө төрөмөр те, апа кертнө чух ятарлә пөлү илнө электривчөвө сөс өслеттермөллө, өслөкөн электроприборсене пөччөн хәварассинчөн пәрәнмалла, электроприборсөн юсавләхне пәхәсах тәмалла, электривчөвәпа өслөнө сөре ачасене хушәнтарассинчөн асарханмалла, кивөлнө электролинисене вәхәтра улаштармалла, электривчөвө сөчөтчикөсөм патөнчө жучокөсөмпе уса курассинчөн пәрәнмалла. Сак асархаттарсене пәханмасан инкөкө көтсөх тар.

Практика кәтартнә тарәх ялсөнчө нумай килсөнчө урамран электросчөтчик патне көрөкөн электропроводка кивөлсө ситнө, изоляциөсөм пөтнө, электропалук хуләнәшө те халхи требованисене тивөстөрмөст (электривчөвәпа уса курасси вара үсет те үсет). Саксөм пулатсөсө те өнтө пушарсөн сәлтәвөсем.

Тата ялсөнчи нумай килсөнчө электропроводка кертнө 20-30 сүл ө ытларөх

пулсан та, хусисем вөсене улаштарма шутламащө те. Вөсенчө вара электроустановкәсене вырнаштармалли правилөсөм йитнә пек висө сүлта пөрө төрөслесе тәмалла. Анчәх... Сынсөм сакна тумә васкамәсәр-ха. Уйрәм сынсөм кәна мар, предприяти-организацисөм те сак кирлө өс сине ала сулащөсө. Каласа хәваратпә, сак сөршөр төнкөлөх өс кайран сөршөр пин төнкө сүхәтәвә сәврәнәт. Апла ан пөлтәр төсен асархану мелөсене маларахах тивөслө йышәнар.

Иртнө кунсөнчө МЧС министрөн С. Шойгун приказө пурнасланма пусларө. Унпа килөшүллөн патшаләх пушар надзорөн органөсөн өс күнөн йөрки улашәнчө. Малашне сак орган өсчөнөсөм тунти, ытлари, юн, көснерни күнсөнчө 9 сөхөтөн пусласа 18 сөхөтчөн, эрне кун 16 сөхөт те 45 минутчөн өслөс.

Паян эпир мобилпөлө телефон өмөрөнчө пурәнатпәр пулсан, пушар инкөкө пирки унпа вәхәтра шәнкәравласа пөлтерме пултарни те кашинөнөх меллө. Рәсәй Федерациян Чрезвычайлә лару-тару министрствин Чәваш Республикннчө Төп управленийө «Пөрлехи дөжурнәйпа диспетчөр службинө» Чәваш Республикнчө өслөкөн пур сыхәнү операторөсөнчөн те шәнкәравсөм түлөсөр пулнипе пөлтерет. Номерөсөм сакан пек:

- Кирөк хәш мобиллө телефонран та – 01(звездочка, шәнкәрав);
- Билайн – 01 ө 010;
- Мегафон – 010101 ө 112;
- МТС – 01, 010 ө телефон модельне кура 001;
- Чувашияи Мобайл – 010 ө 8 (241)-(2-17-34);
- Смартс – 01 ө 8 (241) 01-111;
- Стационарлә телефонсөнчөн шәнкәравлама – 01.

Тавлашуллә йитусөм суралсан тата йтти чрезвычайлә лару-тарура эсир түррөмөнөх РФ Чрезвычайлә лару-тару министрствин Чәваш Республикннчө Төп управленийөпе те 8(8352)39-99-99 телефонпа сыхәнма пултаратәр.

И. СМИРНОВ, патшаләх пушар надзорөн районти уйрәмөн пурләхө.

Районти прокуратурәра

Саккун вәл пуриншөн те пөрре

Вулакансен йитәвөсене паян Чәваш Республикнчө өслөкөн РФ прокуратуриин Следстви комитөчөн следстви управленийөн Етөрнөри районсөм хушшинчи следстви пайөн аслә следователө Ленар Закирзянович ДАВЛЕТШИН хуравлать. Көске паллаштару: Л. Давлетшин 1983 сүлта Тутарстан Республикнчө суралнә. 2007 сүлта Хусанти патшаләх университетөнчөн юриста вөрөнсе тухнә. Сүлтәләк вөсөнчө сәмрәк юрист Муркашра өслеме пусларө.

Өс суда каят

Иртнө сүлхи декабрьте районти милици пайне йөркө хуралсөсөм үсөр хөрарәма илсе көнине куртәмәр. Хөрарәм милиционерсене темөн каласа та күрөнтөни илтме пите кәмәлсәр пулчө. Саканшән ай-аппав пур вөт?

И. СКОРОХОДОВ.

Сапла, декабрь пусләмәшөнчө кунашкәл өс пулса иртрө. Йөркөнө пәсакан пирки тивөслө протокол та пур. Эпө хамән постановленипе саккунпа килөшүллөн Мән Тутаркассинчө суралнә 21 сүлхи хөрарәма хай не йөркөллө тымта тата пөлтермөсөр аяккалла тухса каймалла мар төсе кәсалхи январөн 21-мөшөнчө постановлени кәлартәм. Пусарнә уголовнәй өс прокурор алпинчө. Сывәх вәхәтрах П. граждәнка хәтланәшне суд тивөслө хак парө.

Юрату пурнәс тытма хистетөр...

Сүн хай пурнәсө сине ала хурсан та йөркө хуралсөсөм ку инкөкө пәхса тухәсөсө, тенине илтрөмөр. Хайсөм төллөнөх пурнәсә сыв пуллашакансөм вара пирөн хушәмәрта сахал мар. Кунта та айәллине тупәсөсө-и йөркө хуралсөсөм?

В. МУЗОВ, А. КОЛЬЦОВ.

Төрөсөх, хайсөм сине ала хуракансөм пирөн хушәмәрта пур. Ку инкөк те сүн пурнәсөпе сыхәнәнан кашинөх уйрәмән пәхса тухәтпәр. Акә 2007 сүлхи декабрөн 31-мөшөнчө районти шалти өсчөн пайне Ярапайкассинчө пурәнәкан 20 сүлхи сәмрәк арсын хай пурнәсөне татни пирки пөлтерчөс. Кун хысән кая хәвармасәр следстви өсөсөм

Хамән күршөпе мухтанатпә

Паттәрсөм юнашарах

Атәл шывөнчөн инсөх мар Шомик ялө вырнасна. Кунта Анаткас урамө пур. Сав урамра Галина Михайловна Олаева, 1942-мөш сүлта суралнәскөр, хайөн мәнүкө-пурәнәт. Мәнүкө – хайөн тәван хөрөн ачи. Хөрө чылай хушә чирлө выртнә хысән сүт тенчөрөн уйрәлса кайрө. Галина Михайловна вара сүл ситмөн ачана хайөн сүнәчө айне илчө. Халь өнтө вәл Калайкасси шукулөнчө 11-мөш класра вөрөнөт. Кукамәшө апа ашшө-амәшө суккине систөрмөсө. Вәл яланах таса, тирпейлө сүрөт. Унән вөрөнме мөн кирли пурте пур. Кукамәшө апа велосипед та, телефон та, компь-

ютер та илсе панә, төрлө литература та пур.

Галина Михайловна пите өсчөн сүн. Килө-сүрчө яланах тирпейлө. Унән пүрчө сүрмана хирөс ларать. Сәрт йәтәнәт. Сәрт йәтәннине чарас төсе вәл төрлө йывәсөсөм нумай лартрө. Лартнипе анчәх йывәс чөрөлсө малалла ситөнмөст вөт-ха. Галя вара кашни йывәс айне тислөк хурать. Витрөпе шыв йәтәс мөн чухлө шаварманши вәл? Хәрнә йывәсөсөне сийөнчөх улаштарат. Малтан лартнә йывәсөсөм ситөннө өнтө, вәрман пулнә. Сүркүнө ситсөн таврана ыра шәршә сарать, төрлө кайкәк юрри чуна килентерет.

Шәпчәк сасси хай мөне тарать, итлесе таранаймастән. Курәк, чөкөсөм ситөнөсчө. Кәмпәсөм те пур, пустар кәна.

Пөр-икө сүл каялла сүрмара телөр ушкән йывәс лартрө. Вөсөне те карта тытса савәрчө.

Пөр йывәс лартса ситөнтерме мөн чухлө вай хурас пулать. Галя вара сөр йывәс та лартнә пуль. Вәт шутла-са пәхәр-ха. Лартнә йывәсөсөне ситөнтерме мөн чухлө вәхәт, мөн чухлө вай-хал, чүн ашшине хунә унта вәл.

Сак пулмәст-и-ха вәл пултаруллә та интереслө сүн. Манән апа сирөп сывләх та вәрәм кун-сүл сунас килөт.

Р. ПАЯНЩИКОВА, күршө хөрарәмө, пенсионер, 76 сүлта.

Сүлтәләк пөтөмлөтөвөсөм

Муркашсөм ют сөршыөва сүрөсчө-и?

Паян сүл сүрөсө хакөсөм пысәккине пәхмасәрах халәх пөр вырәнта лармасть. Тәтәшах сүл синчө вәл. Сөршыөв чиккисөм «сүлнәранпа» ют сөршыөва та вырәс-чәваш сүннисөм ытларөх сүрөме пусларөс, пирөн патәмәра та Рәсәй граждәнләхне йитса килөкәсөм үсрөс. Сак үкерчөк Муркаш Енрө өплөрөх-ха? Ку йитусө сине паян Рәсәйри Федераллә Миграци Службин Чәваш Республикннчө Управленийөн Муркаш районнчө территория пунчөн төп өсө вәл – патшаләхән миграци политикнине тытса пырасси, сак өсри саккунләхә малта таратасси, граждәнствө тата паспорт синчөн калакан законодательствөсөне төрөс пурнәс-ласси, ют сөршыөв граждәнсөм Рәсәй Федерациянчө территориянчө пурәнәс тата вәхәтләх пулас йөркөнө пәханнине төрөслөсөси.

2007 сүлхи январь-декабрь уйхәсөнчө

Рәсәйре пурәнәс йөркөнө пәснәшән ют сөршыөв граждәнсөм төлөшөпе 28 (пөлтер – 10), Рәсәй граждәнсөм сине 547 (2006 сүлта – 447) протокол сүрөсө тиврө. Кунсәр пусчө сүлтәләк хушшинчө эпир РФ граждәннинөн паспортөсөне 2622 сүнәна патәмәр, вәл шутран сүхатнисөмшөн – 299. Сак хушәра 4283 сүнәна пурәнәкан вырәнсөнчө регистрацилөрөмөр, вәхәтләхә килнисөне – 304, регистраци үчөтөнчөн кәларнә сынсөн хисөпө – 1805. Висөм сүл районта пурәнәкансөм ют сөршыөв паспортөсөне 143 илнө пулсан, пөлтер кунашкәл төслөхсөм 207 пулчөс. Апла пулсан пирөн хушәмәрта чикө урлә сүрөкөнсөн йөшө үсрө. Кунпа пөрлөх Рәсәйре пурәнәс текенсөн хисөпө те хушәнсах пырать. Висөм сүл вөсөм 6 сүн пулнә пулсан, пөлтер Рәсәй граждәнствинө ытәкансөм 16-ән пулчөс. 10-шө хайсөн йитәвөсөне тивөстөрчөс те өнтө.

Пөлтер района вәхәтләх килнө ют сөршыөв граждәнсөне 104 регистрацилөрөмөр пулсан, малтанхи сүл сак хисөп 55 кәна пулнәччө. Вәхәтләх пурәнәкан ют сөршыөв граждәнсөм Муркаш Енрө 11 сүн. Ялан пурәнәкансөм сүк.